

Budapest, 1994. november hó.

kezd.

929

M 68

Magyary Zoltán

Magyary Zoltán 1926 októberében ismerkedett meg Édesanyám hugával, Techert Margittal, hivatalos keretek között. Nagynéném ösztöndíjat kapott a Sorbonne-ra, a francia irodalom tanulmányozására. Nagyon fiatal volt, 1900-ban született, 1923-ban végzett a Pázmány-Péter Tudományegyetemen, summa cum laude doktorált. Tárgyai a magyar, francia és görög nyelvek voltak, mellette tanult angolul és latinul. Németül eleve igen jól beszélt. Tizenöt-tizenhat éves korában eldöntötte, hogy filozófus lesz és elsősorban Plotinossal fog foglalkozni. Fiatal kora ellenére sikereket mondhatott magának, cikkei, könyvismertetései jelentek meg, sőt sikeres előadásokat is tartott a Filozófiai és Philológiai Társaságban. Tul volt már két belgiumi, louvaini tanulmányutján. Magyary Zoltán a m. kir. Vallás és Közoktatási Minisztérium Tudománypolitikai ügyosztályának főnöke volt, aki bekérte magához az ösztöndijasokat.

A hivatalos aktus után Nagynéném elutazott Franciaországba, 7-8 hónapra. Itthoni tanári állásában erre az időre szabadságot kapott. Párizsban beiratkozott az École des Langues Orientales Vivantes-re is, hogy arabul tanuljon, mert szótár segítségével olvasni akarta a IX. századi ujplatonikusokat, akik a spanyol szellemi életen keresztül annyira hatottak az olaszokra és franciákra. Amikor Louvainben, Wulff professzornál 1927-ben megjelent dolgozata, egy középkorra vonatkozó ujplatonikus téma francia nyelven, a Revue Neo-Scholastique-ban, francia nyelven, elküldött belőle egy példányt Magyary Zoltánnak, az ösztöndijas diákok minisztériumi főnökének. Hamarosan pár köszönő szót kapott tőle, s aki nem sokkal később hivatta Nagynéném öccsét és megkérdezte tőle, hogy nem lenne-e kedve Margit nénémnek Párisból visszatérve az egyetemi ügyosztályban dolgozni, ezáltal természetesen feladni gimnáziumi tanári állását?

Igy történt, hogy Nagynéném a továbbiakban Magyary Zoltán beosztottjaként dolgozott. A munkatempó megfeszített volt, reggel 9-től este 9-ig is eltartott. Sokat tanult tőle, legfőképpen az alkotó gyakorlati munka értékét és szeretetét. Mint ahogy Nagynéném is vitt magával jó tulajdonságokat, kiegyensúlyozott kedélyt, jó emberismeretet, általában a kontemplatív ember csendes-hüvös objektivitását.

Ezek után Nagynénémnek lassan szembe kellett néznie a változással, ami az életében bekövetkezik. 1927 december 6-án döntöttek arról, hogy össze kívának házasodni. Ehhez azonban Nagyné-

némnek első házasságát fel kellett bontani, polgari és egyházi válással egyaránt, Nagybátyámnak pedig túl szoros családi kapcsolataiból kellett kibontakoznia. Nagynéném első férje nem állt a válás útjába, megértvén őt, dennagyon sokat szenvedett és többé nem nősült meg.

A következő évek mindkettőjük számára rengeteg munkát jelentettek, utazásokkal, tanulmányutakkal, Nagybátyámnak különböző kongresszusokkal; akit 1930-ban neveztek ki nyilvános rendes egyetemi tanárnak.

Végre sok megpróbáltatás és nehézség leküzdése után 1932-ben összeházasodtak. Két nagyszerű ember kötötte össze az életét. Házasságkötésük után^{xx} meghívták "visiting professorként" több havi Egyesült Államok-beli tartózkodásra, meghívója a Rockefeller alapítvány volt. Természetesen együtt utaztak, Nagynéném naplót vezetett az egész utról, csakugy mint a Szovjetunióban 1935-ben saját költségükön megtett kéthónapos tanulmányútról. Mindkét naplót levitték 1944-ben Tatára, nekem megmutatták helyüket a könyvespolcon - sajnos sohasem kerültek elő. Az amerikai napló franciául, míg a szovjet ut angol nyelven íródott.

A következő években odaadó munkájuk kitöltötte mindkettőjük életét, amelyben nyugalmat adott az egymás iránt érzett tisztelet és végtelen szeretet.

Első közös lakásuk a Nagyboldogasszony- uton volt, a Himfy utca sarkán, szemben az Eötvös kollégiummal. Tágas, napfényes, zöldbeágyazott otthon volt. Nagy vendégjárás jellemezte akkori életüket -különösen angol, francia és amerikai barátaik voltak kedvesek számukra. A magyar társaság kevés kivétellel unalmas és üres volt.

1932-ben - még esküvőjük előtt Nagynéném élete utolsó vizsgáját tette le a magántanári kollokviumot és a próbaelőadást: Plotinosról és Julianus császárról. Az előadásnak nagy sikere volt. Így lett Nagynéném Magyarországon a harmadik egyetemi magántanárnő, aki feltehetően a legfiatalabb volt hármójuk között. Ezek után Szegedre járt tanítani, míg azután a Pázmány Péter Tudományegyetem 1941-ben habilitálta magántanárrá a " Platonizmus története" című tárgykörből. Ezekben az években igen sokat publikált tudományos munkáiból. 1934-ben elvállalta az Egyetemet és Főiskolát Végzett Nők Egyesületének elnöki tisztét. Ebben a pozíciójában és abból az alkalomból, hogy az Egyesület tízéves fennállását ünnepelte, megalapította és szerkesztette az Egyesület lapját, a Magyar Női Szemlét.

xx
NAGY-
BÁTYÁMAT

Méscsik lakásuk a Várban volt, Diszt tér 3. szám alatt.
/ Batthyány palota /. Csodás, reprezentatív lakás volt az első emeleten, Dunára néző négy óriási méretű szobával, mellette levő traktusában a hall és kiegészítő helyiségek foglaltak helyet, / konyha, tálalófolyosó, kamrék, személyzeti szoba, mellékhelyiségek /. A lépcsőházból óriási előszoba nyílt, onnan ruhatás a vendégeknek, mellette a Magyar Női Szemle két szerkesztői helyisége, a szükséges mellékhelyiségekkel, raktarral. A dunai színponton lévő halószobából folyosón lehetett elérni a fürdőszobát, ehhez kapcsolódott egy rendkívül nagyméretű járható ruhatár. A fürdőszobából el lehetett érni a külső ruhatárt. Mindez körülbelül 500 m² lehetett. A lakás kialakításában, csakugy mint a Nagyboldogasszony utiban jelentős szerepe volt Édesapam öccsének, Minery Pálnak, aki az Iparművészeti Főiskola stílustörténeti tanára volt abban az időben. Nemcsak berendezett, hanem butorokat is tervezett, így Nagybátyámék dolgozószobájának csodálatos könyvesfalát, ami a mintegy 7x8 m-es helyiséget körülvette, valamint a világos bőrrel behuzott foteleket az antik kerek asztal köré. Nagybátyám munkaasztala egy antik refektoriumasztal volt, sarkán állt Nepomuki Szent János színezett barokk szobra, mellette a diktafon, ami a magnetofon egyik őse volt és lehetővé tette a rendkívül termékeny munkavégzést. Külön gépiróasztal állt a lakás egyetlen erkélyajtaja szomszédságában. Az erkély különben arról volt számunkra érdekes, ^{minél} mert minden felvonulást a Palota felé onnan kitűnően látni lehetett, mi gyerekek nagyon élveztük mindezt. Bátyám és én sokat voltunk náluk, mint pótgyerekek. Gyakran kérdeztem, hogy miért nincsen gyerekük; mint kislány. Nagynéném azt válaszolta, hogy "öregesek vagyunk mi már ehhez". Ez persze nem volt igaz, de tény, hogy tudományos és egyéb elfoglaltságaik kitöltötték az életüket. Talán, ha lett volna gyerekük, másként alakul a sorsuk, másként döntöttek volna sok kérdésben és életben maradtak volna. Ez a vári lakás alkalmas volt nagy fogadások megtartására ahol a magyar szellemi élet és külföldi képviselői jelentek meg, csakugy, mint Nagybátyám diákjai, vagy a Magyar Női Szemle Baráti Kör tagjai.

Sajnos az épületet bombatámadás/sok érték, így lakásuk elpusztult. Az újjáépítés során az Országos Műemléki Felügyelőség kapta meg a lakást, majd a Táncsics Mihály utcában újjáépített és ~~hét~~ ^{Palotára} rehozott központba kerültek, míg a lakásból a kerület 100 férőhelyes ovodát alakított ki.

A lakásban minden butor értéket jelentett, rengeteg antik darab, érem, csillárok, gyönyörű keleti szőnyegek, öreg órák, amik kivéve a tatai költözést, elpusztultak, eltűntek.

Ezekben az években született meg a gondolat Nagynéném részéről, hogy Tatán, Nagybátyám szülővárosában alapítsanak egy kis helyi muzeumot. Előzményként annyit kell mondani, hogy Nagybátyám édesanyja Budapesten a Közraktár utcában lakott egy igen nagy lakásban, ahol a Magyary családnak muzeális értékű gyűjteménye volt. Gondot jelentett, hogy mi lesz ennek sorsa, ha az Öreg Hölgy lehunyja a szemét. Megbontani, szétosztani vétek lett volna, így gondoltak arra, hogy mindez egyszer visszaszáll Tatára. A Piarista rendház helyet adott az induló muzeum számára, két, majd három helységben. Már megnyitáskor jelentős helytörténeti gyűjteményt foglalt magában. A 161 tárgyból álló gyűjteményből 54 tárgy Magyaryék ajándéka volt.* / Kivételt képeznek a céh- emlékek, melyeket zömében a tataiak deponáltak a muzeumban. / A gyűjteményt úgy készültek továbbfejleszteni, hogy majdan az egész járásra, illetve Tata kulturális hatásának egész területére vonatkozó muzeum váljék belőle. Sajnos, Nagybátyám nem tudta rávenni Édesanyját, hogy gyűjteményét, legalábbis a kerámia, textil és óragyűjteményét már most adja át a muzeumnak. Csak egy-egy darabbal ajándékozta meg a taták gyűjteményét. Péig így, ekkor még megmenthette volna féltett kinőseit az 1945-ben ért pusztukástól. A muzeum 1938 június 10-én, Nagybátyám 50-ik születésnapján, Margit napon nyílt meg: "Hálából a Rend iránt és szeretetünk jeleként a szülőfölddel szemben". Jól emlékszem, hogy Édesanyám / Mináry Józsefné, Techert Anna grafikus iparművész / is be volt fogva az előkészítésbe. Minden feliratot ő írt meg a tárlók számára, tájékoztatókat stb., valamint a városban felállított kőtáblák grafikus tervezője ő volt. Itt említem meg, hogy a Magyar Női Szemle grafikáit - 1944-ben való megszűntéig - ő készítette. Emlékszem, hogy Nagybátyám mennyit hadakozott az idős Eszterházy grófnéval, mivel arra akarta rávenni, hogy adja át az Öregvárat a muzeum részére. A legnagyobb ellenállásba ütközött és így csak a történelmi események következtében valósulhatott meg mások közreműködésével Magyary Zoltán elképzelése. Visszatérve a vári lakásra, várható volt, hogy a háboru nem kíméli meg az épületet, a téren állt a Hadügyminisztérium, közvetlen szomszédja pedig a Külügyminisztérium volt, amely ráadásul a második emeleten az ő lakásuk fölé nyult át. Így természetesen nem volt nyugtuk, különösen a háboru vége felé. A bombázások és a felgyorsuló politikai események miatt egyre nehezebben viselték el ezt a térbeli helyzetet. Igyekeztek minél több időt, - ha a munka megengedte - vidéken, a Balaton mellett vagy Tatán tölteni.

*A butorok zömét is Ők ajándékozták a Muzeumnak.

Igy azután a németek március 19-i bevonulása végleg Tatara vitte őket. Először csak egy szobát béreltek az Eszterházy utcában, majd egy kétlakásos villa földszintjét vették ki, ahová a vári lakásból, amit lehetett, leszállítottak, hogy ily módon berendezzék az életüket. Nagybátyám a Közigazgatástudományi Intézetet részben áttelepítette a vári lakásba, remélve, hogy talán megmaradnak személyes értékei, szakkönyvtára stb. Lehetővé tette, hogy akiknek el kellett rejtőznie ott élhessenek. Szerencsére mind át is vészelték a földindulást. Nagynéném tökéletesen tisztában volt azzal, hogy ez a lakás el fog pusztulni, s ez valóban meg is történt.

1945-ben, amikor már pontonhidon Pestről Budára át lehetett jutni, Édesanyámmal kettesben átgyalogoltunk Zuglóból. ~~Az~~ előszobáig lehetett bemenni, mindkét dunai traktus lezuhant, a fürdőszobába is csak részben lehetett benézni, ahol a bordósfal bordáit már kifürésztették a hazaiak. Előző ősszel, Anyám és én ládába csomagoltunk sok értéket, herendi készletet, kristalykészletet, öngyűjteményt, fajanszgyűjteményt, ezüstöt stb., amit Nagybátyám levitetett a pincébe, mikor fentjárt Budapesten. Természetesen a "honi kozákok" mindent elvittek. Tehát az a világ, az az atmoszféra semmivé vált, értelmetlen pusztítás és rablás tette tönkre, - azt - ami hivatott lett volna a változó világban kivételes szellemi centrum lenni. Tatán ebben az időben kis családi különítmény élt, elsősorban a budapesti bombázások okozta stressz miatt. Nagybátyám Édesanyja, Berta néni, anyai Nagyapám, Techert Gyula, Édesanyám fiatalabb öccse, Techert József a feleségével. Mindannyian szobákat béreltek családoknál az Eszterházy utcában.

Én is - kivéve két nyári hetet és az egész iskolai szünidőt és még októberben min⁺egy két hetet Tatán töltöttem, *Nagybátyámékánál*. Nagybátyámék bérelt lakása a szép vári butorokkal otthonossá vált, így eleinte nem volt nagyobb zökkenő életük megváltozásában. Nagybátyám változatlanul lázasan dolgozott, egyidőben Nagynéném is valami görög fordítással volt elfoglalva és visszaemlékezésein a saját életéről. Nagybátyám egyéb munkái mellett Tatán írta meg a "Küzdelem a haladásért" és *Az* államéletünk válsága" című két magávalragadó tanulmányát. Gyakran jött fel az egyetemre, Budapestre, de Nagynéném már nem kísérte el, nem vágyott vissza, először is félt a bombázásoktól, másrészt pedig a tatai környezet idegileg megnyugtatta.

A nyár úgy telt el, hogy Nagynéném és én elláttuk a háztartást. Én voltam a bevásárló. A tóvárosi Eszterházy utcán minden reggel piac volt. Áru még bőven volt. Nekem nagyon tetszett, de főképen a sok vörág, mindig vásároltam is, így színéssé váltakva lakószá-

bák. Főztünk és takarítottunk, nem mondhatom, hogy fergeteges sikerrel: egy filozófusnő és egy kislány, de végül is, majdnem mindig meg lehetett enni, amit produkáltunk. Délután elmehettem a Kristály strandra, ahol a helybeli ifjúsággal és a pesti nyaralógyerekekkel hancuroztunk a jéghideg vízben. Déletőttönként gyakran jöttek látogatói Nagybatyámnak, - akik még most is együttműködtek vele Tata szépítéséért - akiket én engedtem be a lakásba, így járt nála nem egyszer Weichinger Károly, Kotsis Iván, Kotsis Endre, Ohmann Béla, Révhelyi Elemér, akikről még akkor nem tudtam, hogy valaha tanáraink lesznek, ugyanis nem gondoltam arra, hogy építészmérnök legyek. De mindenkinél gyakrabban jött Kiss Istvan, hüségese munkatársa.

A városnak fantasztikus atmoszférája volt, amit tizenötéves kislányként is megéreztem. / Sok mindent sikerült ebből elveszítéim. / Nagyon szerettem ott lenni, sajnos akkor már tudtuk mindannyian, hogy nehéz idők várnak ránk, bárhol is vagyunk, mert át kell élni majd a frontot.

A Veni Sancte-re hazajöttem Pestre, jártam az iskolába, amit október elején bezártak. Így támadt Szűkeimnek az az ötlete, hogy utazzam vissza Tatára, részint a bombázások elkerülése miatt, részint kilátásba helyezték Édesapámnak, hogy el kell mennie a Csaladjával együtt Nyugatra; ez a Magyar Államvasutak döntése volt akkor, Apám felelős beosztásban dolgozott ~~ott~~. Így aztán október 13-án, pénteken délután a Déli Pályaudvaron felraktak egy vonatra. A szerelvény tömve volt, Apám egy vagonban katonatisztekkel találkozott, megkérte őket, fogadják be a kislányát. Így történt. Az utolsó óra volt Tatáig, így csak ~~húsz~~ pengőt kaptam az utra. Mivel bombázni kezdtek, a szerelvény nem indult el, estig a Déliben voltunk. Végre elindultunk, de mivel Tata felé már elbombázták a síneket, Szekefehérvár felé vették az utirányt. Az ottani pályaudvar előtt késő este megálltunk, mert azt bombázták, szörnyű élmény volt. Hajnalban ment át a szerelvény a füstölgő romok között és irányt vett Kisbér felé. Ott délelőtt egy amerikai bombázó érte utól a szerelvényt, vagy alá bujtunk, vagy a szénakazlakba. Nekem az idegenek adtak enni, igen kedvesek voltak, végül egy Százados bérelt Kisbéren egy fiakert / onnan már nem volt tovább /, aki az Édesanyjához és gyermekeihez igyekezett Tatára. Így aztán este tíz óra körül megálltunk Magyarék lakása előtt és becsöngettünk. Nagynéném, amikor megkátott, azt mondta: "Te még élsz?" Nem volt már telefon, sem vasutvonal. Ott maradtam.

Nagybátyámék ekkor költöztek át Héregre, csak a legszükségesebbeket, élelmet, kevés ágyneműt, ruhaneműt, néhány szakkönyvet, folyamatban levő munkáikat vitték magukkal, annyit, ami a kocsiba belefért. Az erdészhez, Dián Gézához költöztek, akinek háza az egyutcás falu felső végén, az erdő tövében volt. Nagybátyám jóbarátja volt Molnár Kálmán esperes-plébános még a mintajárás-szervezte időkből, így arra gondoltak, jó lesz, ha egy jelentéktelen kis faluban huzódnak meg, amit elkerülnek a harci események.

Sajnos Héregen kétszer volt front. Az elsőt szerencsésen átvészelték. Nagynéném ismételten kérte Zoltán Bátyámat, hogy meneküljenek tovább, külföldre. Azonban ő azt mondta, hogy a határig elmegy, de az országot nem hagyja el. Abban a sorsban, ami hazáját éri, ő is osztozni akar.

Ugy belesimulva a falu közösségének életébe, várták a második megszállást. Sajnos a falu rettenetes harcoknak lett kitéve, ami úgy hullámozott, hogy hol a németek, hol az oroszok kerültek fölénybe. A falu lakossága mintegy tébolyultan - a félelemtől - várta a bevonuló csapatokat. A ház azonban - az erdészház - a falu felső végén egyedül állt. Nem volt biztos hely, maga Molnár Kálmán hívta őket ezekben a napokban, töltsék az ő házában ezeket a nehéz időket. Ők azonban az erdészházban maradtak. Március 23-a maga volt a pokol számukra. Nagybátyámat az oroszok az erdő szélére vitték ki, kézigránáttal dobálták körül, így akarták megfélemlíteni. Ezalatt Nagynéném egy másik asszonyhoz a házban maradt. Kémeknek nézték őket, akik idegen nyelvű munkákon dolgoznak, sőt valamelyest oroszul is tudtak. A katonák mindenüket elrabolták, már ami még volt, ékszer is keresvén, amit azonban Berta néni még decemberben Budapestre hozott és amit a zugligeti lakás pincéjében raboltak el tőle az oroszok. Nagybátyámék az éjszaka folyamán megírták bucsuleveleiket és hosszan imádkoztak, feloldozást kérve az öngyilkosságért. Korán reggel, néhány méterre az épülettől, ahol láktak, egy kis vadászkaliba tövében megváltak az élettől. A lövések hangjára az előrerónáló oroszok pillanatok alatt körülzárták az erdészházat, házkutatást tartottak, majd néhány óra múlva két falusi férfi eltemette őket a tett helyén. Az erdész Dián Gézáat az oroszok lőtték le a ház pincéjében.

Április végén tatai barátnőmtől levelet kaptam, amiben beszámolt szükségzavuan Zoltán Bátyámék haláláról. Nem sokkal később megérkezett Molnár Kálmán plébános ur levele, - a bucsulevelekkel együtt - amiből megtudhattuk a történeteket. Apám április végén részben vonaton, részben gyalog lejutott Lovász Jánossal Héregre. Ők tüzték a jelentelen sirra összetákolt keresztjüket.

Nagybátyám kívánsága szerint a tatai, Környei uti temetőben lévő

Reggel, október 14-én közölték velem, hogy most elmennek, elhagyják az országot. Nagybátyámat Zürichben katedra várta. A kocsiba bepakoltak, értékeiket magukhoz vették és elindultak, mondván, hogy én itt nyugodtan várjam meg a Szüleimet és a Testvéremet. Én délelőtt fölmentem Tatárára H. családdhoz, akiknek a gyerekeivel a strandonjában voltam, velük töltöttem a napot. Aznap is volt légitámadás, kimentünk a szőlőjűkbe. Estefelé visszabandukoltam Tóvárosba, a villához. Nem sokára begördült az udvarba Nagybátyámék szép FORD-ja és kipakoltak belőle. Közölték, hogy nem tudják elhagyni az országot, ezért visszafordultak az utom.

Másnap, október 15-én éppen ebédnél ültünk, amikor elhangzott az a bizonyos Horthy nyilatkozat. Nagybátyámék szemmel láthatóan fellelegeztek és kezdtek bizni a túlélésben, valamint az újradolgozás reményében. Ebéd után Margit nénémmel hosszú sétára indultunk az Agostyáni uton kifelé. Tata ebben az időben komoly német támaszpont volt. Mi csak annyit láttunk, hogy a németek lázasan pakolnak és indulnak nyugat felé. A délutáni hosszú sétán Nagynéném derűs volt, kezdett bizakodni a jövőben. Estefelé jöttünk vissza az Oratorony, a Kapucinusok és nem sokkal messzebb a ház felé, ahol láptunk s megdöbbenve láttuk, hogy jönnek vissza a németek. Ugy érzem, akkor omlott össze teljesen lelkileg.

A következő héten csendben léteztünk a lakásban, éltük a hétköznapiakat. Telefon nem volt, a vasut sem működött. Az események egyre rosszabb kilátásokat mutattak az elkövetkezendő időkre. Végül október 23-án Nagybátyám szerzett egy lehetőséget, hogy német katonai teherautóval visszakerüljek Budapestre, ő pedig bemenjen az egyetemre. Így hétfőn a teherautó platóján ülve megérkeztünk. Ezen a napon láttam Őket utóljára életükben. Szüleimnél az a hír fogadott, hogy itthon maradunk, nem menekülünk. Bátyám, aki már egy hónapja kórházban rejtőzködött a katonaság előtt, utlevelet szerzett, amivel decemberben Ausztriába távozott. Érthető módon nem akart katona lenni, sem fogoly, sem halott. December 5-én indult el, Tatán megállt, elköszönni Nagybátyáméktól és anyai Nagyapjától, aki még ott tartózkodott. Hosszu utat tett meg, mire harminc év után elsőízben hazalátogatott.

December elején a katonai hatóság elrendelte Tata kiűritését. Így Nagyapám 7-én hazakerült, 17-én már meg is halt, nem bírván a bombázások izgalmaival. Berta néni, Nagybátyám édesanyja Lajos fiához költözött, náluk élte át az ostromot is a Zugligetben. Anyám öccse és neje már korábban visszajöttek Budapestre.

családi sírboltban leltek végső nyugalmat. Édesapám agnoszkálta őket a kihantolásnál.

A temetés ősszel volt Tatán, piarista papok bucsuztatták őket. A család részéről Anyám fiatalabb öccse, Techert József /később Tompa magyarosítással / nyelvész és én vettünk részt a szertartáson. Édesanyám nem tudott résztvenni a temetésen, mert Budapest ostroma befejeztével másik, Gyula öccse menekült hozzánk, mivel a Rusztán uton gránat csapott be a lakásba, megölve feleségét, a házat felgyújtották, ő pedig egy mésfél és egy ötéves ^{es fű}gyerekekkel földönfutóvá vált. Mire megérkezett hozzánk, tüdőgyulladásst kapott, kis híján meghalt, így Anyám nem tudta őket egy percre sem otthagyni.

Édesapám felszállította a tatai lakásban maradt, megcsonkított és nagyon megviselt butorokat. Ezek nagyrészt az előbb emlegetett Gyula nagybátyám kapta meg, miután sikerült a zuglói házaikban egy tágas lakást szabaddá tenni, ahová gyermekeivel beköltözhetett. A tatározás, butorok rándbehozatása Szüleim érdeme volt. A következő év őszén Nagybátyám megnősült, felesége nagy szeretettel nevelte fel a két gyereket. A butorok kisebb része másik nagybátyámhoz, illetve hozzánk került. Rengeteg dologról azonban nincsen információm. Tatán is működtek a "honi kozákok", ahol Nagybátyámék letétbe helyeztek sok mindent, természetesen semmi sem került elő. Ugyanigy Lajos öccse rengeteg dolgot vett magához, például a szőnyeget, értékes órákat, ám mindent eladott. De mindez nem is fontos, a tragédia az, hogy ilyen megalázottan kellett két rendkívüli embernek megválnia életétől.

Tragikus haláluk után is tudtak segíteni még. Gábor bátyám, mint irtam, 44 decemberében Grazba távozott, jóbarátokhoz. Mikor elindult, neki adtam Nagybátyáméktól, a bérnyálaskor kaptt gyűrűmet, három brilliánskő ékítéssel, hogy legyen valami érték nála. 45 tavaszán - többnyire gyalogosan, partizánok között- eljutott Olaszországba, Rómáig meg sem állt. Ennek a gyűrűnek az ára biztosította ottlétét. Isztambulba akart eljutni, mert a levantínus világ érdekelte / itthon a Keleti Kereskedelmi Főiskola hallgatója volt /, de nem volt semmije. Eljutott a Vatikánba, ahol Magyar Zoltánra hivatkozott / Luttor Imre volt ott a követünk /, aki szerezett neki egy Nanzen utlevelet, egy hajójegyet Istambulba és 500 dollárt. 1945 szeptemberében megérkezett álmai városába. Így segítettek bérnyálukon.

Szeretettel éltek, lelkesedtek a szépért, áldoztak a tudásért, nittel cselekedtek, megtisztultak szenvedésükben. Most szeretett városukban, Tatán alusszák örök almukat.

Muany Olga
1001-Bt.